

אמר רבי יוחנן: ואפילו הנכנס לביתו שלו פתאום!

אמר רבי שמעון בן יוחאי: ארבעה דברים הקב"ה שונאן, ואני⁽¹²⁶⁾, איני אוהבן.

א. הנכנס לביתו פתאום, ואין צריך לומר לבית חבירו.

ב. והאוחז באמה ומשתין מים.

ג. ומשתין מים⁽¹²⁷⁾ ערום לפני מטתו

ד. ומשמש מטתו בפני כל חי.

אמר ליה רב יהודה לשמואל: וכי אפילו לפני עכברים אין לשמש?

אמר ליה: שיננא. לא לפני בעלי חיים אמרו. אלא, כגון של בית פלוני — שמשמשין מטותיהן בפני עבדיהם ושפחותיהם.

ואינהו — מאי דרוש?

[בראשית כ] "שבו לכם פה עם החמור" — עם [ע' פתוחה] הדומה לחמור, שאין העבדים נחשבים לענין זה כבני אדם שגנאי לשמש בפניהם אלא כחמורים גרידא שיותר לשמש לפניהם.

רבה בר רב הונא מקרקש מצלצל ומרעיש בזוגי דכילתא, בפעמוני הכילה שמסביב למיטתו, כדי למנוע נוכחות בני הבית בשעת תשמיש. ועיין תוס'.

אביי באלי מגרש ומפריח אפילו דידי, זכובים שסביב למיטתו, כדי שלא ישמש אפילו לא בפניהם.

רבא באלי מגרש ומפריח אפילו פרוחי יתושים.

אמר רבי שמעון בן יוחי: ה' דברים הן שהעושה אותן מתחייב כנפשו [מסתכן

אחיק". הערוך לנר חולק וסובר שדי בכך שהקב"ה שונאם כדי להתיר לנהוג כן, והוכיח כן היעב"ץ הוכיח כן מהפסוק משנאיך ד' אשנא. ותירץ הערוך לנר שרשב"י בענוותנותו אמר שלא הגיע למדרגת שנאה לאנשים אלו כפי שהיה ראוי לעשות. היעב"ץ תירץ שראוי לשנוא רק את הנוהגים כן בקביעות, ורשב"י הוסיף שגם הנוהג כן באקראי אינו אוהבו.

דף יז

127. רש"י [שבת סב, ב ד"ה "ערום"] כתב שלא דווקא ערום, אלא גם לבוש אסור להטיל מים לפני מטתו, ונקטה הגמרא ערום שבו מצוי שמתעצל להתלבש ולצאת לחוץ. וכן הביא להלכה המגן אברהם [אר"ח רמא, א]. וטעם שנאת ד' לנהוג כן הביא המשנה

בן סירא ענינם אחד הוא, שחייב האדם להזהר במעשים טובים שעושה שלא יאבדם. חכם אם רגיל בבית המשתאות מבזה תורתו במעשיו, וכן אם מתגאה על התלמידים גורם שיבוזו כנ"א לתורה ומפסיד השמירה לנפש שהיה ראוי לה בכח תורתו. המשתין ראוי לו להזהר שלא יטיל ניצוצות על רגליו כמבואר לעיל [יג, א], אולם אם מקיים זהירות זו בכך שאוחז באמה נמצא חוטא והפסיד שכרו. וכן המבקר חבירו מקיים מצווה בהרבותו אהבה ורעות, אולם הנכנס פתאום חוטא בקיום המצווה ומפסידה.

126. הקשה המהרש"א [ד"ה יאמר] מדוע רשב"י רק לא אוהבן אם הקב"ה שונאן, ותירץ שכיון שאין אלו איסורים גמורים אין ראוי לעבור משום כך על לאו ש"לא תשנא את

בכך], ודמו בראשו [ומתחייב בעונש על כך שסיכן את עצמו]:

א. האוכל⁽¹²⁸⁾ שום קלוף, ובצל קלוף, וביצה קלופה.

ב. והשותה⁽¹²⁹⁾ משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה.

ג. והלן בבית הקברות.

ד. והנוטל צפרניו וזורקן לרה"ר.

ה. והמקוץ דם וסמוך להקזה הוא משמש מטתו.

ומבאר הגמרא: א. האוכל שום קלוף:

ואע"ג דמנחי השומים הקלופים בסילתא בסל ומציירי וחתמי וצרורים וחתומים בחותמת, כי — רוח רעה שורה עליהן.

ולא אמרן אלא דלא שייר בהן עיקרן, השורשים, או קליפתן. אבל שייר בהן עיקרן או קליפתן — לית לן בה.

ב. והשותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: והוא שלנו בכלי מתכות.

עם לינה בבית קברות ונטילת ציפורניים שהם ענינים סגוליים. ואולם הגר"א החמיר גם בזמנינו באיסורים משום רוח רעה, ולשיטתו אין נפק"מ מספק זה.

מהמדרכי [שבת, פרק המוציא יין] מוכח שאפשר להקל בביצים קלופות בזה"ז שאין רוח רעה מצויה. ומש"ה פסק בשבט הלוי [חלק ו קיא, ה] שאין למחות ביד המקילים ועל המחמיר תבוא ברכה. ובליקוטי הלכות [נדה, יז עין משפט ז] כתב שראוי להחמיר. וראה עוד במנחת יצחק [חלק ב סח, ג]. ונפק"מ מנידון זה גם לאבקת ביצים הנעשות מביצים קלופות שעבר עליהם לילה, ובהר צבי [יו"ד, עד] כתב שאפשר להקל בהם משום שאין ראויים לאכילה. ולענין אבקת שום אם נחשבת לשום קלוף, ראה באגרות משה [יו"ד ג, כ] טעם להתיר.

129. בשו"ע הגר"ז [שמירת גוף ונפש, ז] כתב שלא רק משקים מזוגים במים אסורים, אלא ה"ה מים לבד שלנו בכלי מתכות. מבואר שלמד שהאיסור הוא משום המים שמעורבים במשקה, ולא שהתערובת משקה ומים היא הגורמת לאיסור.

ברורה [שם, א] מהלבוש שהקב"ה חפץ להשרות את שכניו על כל אחד מישראל, ומי שאין נוהג בנקיון ובצניעות אין הקב"ה יכול להשרות שכניו עליו.

בשו"ע [שם] פסק שאיסור זה הוא רק כשפניו כלפי המיטה ומשתין על הקרקע ולא בתוך כלי, ובפרי מגדים [אשל אברהם, ד] ובהגהות רע"א כתבו שת"ח גם כשמשתיין בכלי חייב לכסותו אחר כך, וראה מה שכתב בזה בשער הציון [רמא, ד].

128. הפוסקים דנו האם איסור אכילת שום, בצל, וביצה קלופים נוהג גם בזמן הזה, שהטור והשו"ע השמיטו דין זה מהלכה, אולם בתוספות וברא"ש [ביצה יד, א] התירו לדרך שום ביו"ט כי אי אפשר להכינו בערב יו"ט, משום שיאסר באכילה כשיעבור עליו לילה.

בשו"ת שבט הלוי [חלק ג קסט] חקר האם האיסור הוא משום סכנה טבעית או שהיא סכנה סגולית של רוח טומאה, ואם הסכנה היא סגולית אפשר להתיר על פי דברי התוספות [יומא טז, ב] שאין הרוחות מצויות ביננו. והוכיח שהסכנה היא סגולית מלשון הגמרא "רוח רעה שורה עליהן", וכן מכך שהביאה הגמרא דין זה ביחד

אמר רב פפא: וכלי נתר ככלי מתכות דמו.

וכן אמר רבי יוחנן: והוא שלנו בכלי מתכות, וכלי נתר ככלי מתכות דמו.

ג. והלן בבית הקברות:

ועושה כן כדי שתשרה עליו "רוח טומאה" [עיין רש"י] כי זימנין המסכנין ליה.

ד. והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים.

מפני שאשה מעוברת עוברת עליהן, וזה גורם לה שתהא מפלת⁽¹³⁰⁾ עוברת.

ולא אמרן אלא דשקיל שגוזז את צפורניו בגנוסטרין במספרים.

ולא אמרן אלא דשקיל ידיה ודכרעיה של הידים והרגליים⁽¹³¹⁾ בפעם אחת.

ולא אמרן אלא דלא גז מירי בתרייהו, אבל גז מירי בתרייהו — לית לן בה.

ומסיקה הגמרא: ולא היא, שאין שלשת

הסייגים האלו נכונים. אלא — לכולה מילתא חיישינן.

תנו רבנן: ג' דברים נאמרו בצפרנים; שורפן — חסיד, קוברן — צדיק [והחסיד עדיף ממנו, כי אם קובר יש חשש שמא יחזור ויתגלה]. והזורקן — רשע.

ה. והמקין דם ומשמש ממתו.

דאמר מר: מקין דם ומשמש ממתו — הויין לו בנים ויתקין חלשים.

הקינו שניהם ושמשו — הויין לו בנים בעלי ראתן [החולים במחלה הנקראת ראתן] [עיין רש"י].

אמר רב: ולא אמרן אלא דלא טעים מירי אחרי ההקזה. אבל טעים מירי — לית לן בה.

אמר רב חסדא: אסור לו לאדם שישמש ממתו ביום, שנאמר [ויקרא י"ט⁽¹³²⁾] "ואחבת לרעך כמוך".

ומבאר הגמרא: מאי כיצד משמע זאת

והרגליים ביום אחד, ויש לעיין מסוגיתנו. ובשערי תשובה [שם, ב] כתב שאין לחוש לזה.

132. בגמרא לעיל [טז, ב] נאמרו טעמים אחרים מדוע אסור לשמש ביום, רבי יוחנן אסור משום "הורה גבר", וריש לקיש מ"בוזה דרכיו". והקשה החכמת בצלאל מדוע הוצרך רב חסדא לטעם נוסף. ותירץ הערוך לנר, שלרבי יוחנן וריש לקיש מעוברת ומינקת יותרו לשמש ביום, שלא יתכן לאסור בהם משום "הורה גבר" שאינן בנות הריון, וכן אין לאסור משום "בוזה דרכיו" שכתב המהרש"א [טז, ב] שהאיסור הוא שתתגנה בעיניו וימנע מפריה ורביה, ואם כן אינו אלא במי ששייך שתתעבר. ולאסור בנשים

130. הנמוקי יוסף [מועד קטן יח, א] הביא ב' טעמים לחשש שתפיל, א. משום מיאוס, ב. משום כשפים. ויש לעיין שבגמרא [שם] נאמר שרק אם הציפורניים במקום שבו נפלו בתחילה חוששים שתפיל אבל אם זזו ממקומם אין יותר חשש, ואם המיאוס הוא שגורם לה להפיל מה נפק"מ אם אינם במקום נפילתם.

בעיקר הדין שלא חששו בציפורניים שאינן במקום נפילתם, כתב הפרישה [או"ח רמא] שמספיק שיוזז מעט, ואולם האליהו רבה סובר שצריך שיצאו מחוץ לחדר שבו נפלו.

131. המגן אברהם [או"ח רס, א] הביא מהמגיד מישרים שאסור לקרן ציפורני הידים

מהפסוק?

ומתרצת: אימא: תבדוק לאור הנר.

אמר אביי: כי שמא יראה בה דבר מגונה כשישמש ביום ותתגנה עליו, ולא יאהבנה, והתורה אמרה "ואהבת לרעך כמוך".

עוד מקשה הגמרא: תא שמע: אע"פ שאמרו המשמש מטתו⁽¹³⁴⁾ לאור הנר — הרי זה מגונה! ומשמע שהוא רק גנאי ולא איסורא.

אמר רב הונא: ישראל⁽¹³³⁾ קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום.

ומיישבת: אימא: הבדוק מטתו לאור הנר — הרי זה מגונה.

אמר רבא: ואם היה בית אפל — מותר. ותלמיד חכם היודע לנהוג בצניעות — מאפיל בכסותו ומשמש.

ומוסיפה הגמרא להקשות: תא שמע: ושל בית מונבז המלך היו עושיין ג' דברים בעיני טהרה, ומזכירין אותן על כך לשבח:

ומקשה הגמרא: והא תנן: או תשמש לאור הנר! ומשמע שכך יש לנהוג לכתחילה?!?

היו משמשין מטותיהם ביום, ובדקין

אלו נצרך הטעם מ"ואהבת לרעך".

אפל", מבואר בלשונו שישנם ב' איסורים: א. לאור הנר שאסור גם כשמאפיל. ב. לאור היום, שמותר ע"י האפלה.

הרמב"ם [איסור"ב כא, י] כתב "אסור לאיש הישראלי לשמש ביום שעזות פנים היא לו" ובחכמת בצלאל תמה מדוע השמיט הרמב"ם כל הטעמים המובאים בגמרא והוצרך לטעם חדש. וראה מה שכתבנו בהערה הבאה.

ומצינו שינוי בין האיסור ביום לאיסור לאור הנר בגמרא בכיצה [כב, א] שהתירה לשמש לאור הנר ע"י מחיצה בגובה י' טפחים, וכתב הרמ"א [שם] שאף על פי שהאור נראה דרך המחיצה מותר. ואם האיסור לשמש לאור הנר הוא מהטעמים שמוזכרים בסוגיתנו מה הצורך ומה התועלת במחיצה שאינה מונעת האור, ובהכרח שהאיסור לשמש לאור הנר הוא ענין נפרד.

133. הקשה החכמת בצלאל וכי משום שאינו עובר על דברי חכמים נקרא קדוש, והרי אמר רבא [יב, א] "מאן דלא מקיים דברי חכמים רשע מיקרי". ותירץ שרב הונא דיבר בבית אפל שמעיקר הדין מותר ביום שאין חשש שתתגנה, ובכה"ג רק משום קדושת ישראל שהחמירו על עצמם אין משמשים.

ויש להקשות מהי אם כן קושית הגמרא מההתר לשמש לאור הנר, על רב חסדא שאסר לשמש ביום, והרי נר ויום הם איסורים חלוקים. וי"ל שבנר מלבד האיסור הנוסף שיש בו, אסור גם משום יום, שהאיסור ביום הוא משום האור ואין נפק"מ מהו מקורו. וראה בט"ז [רמ, ב] שכל ההתר לשמש לאור הנר ע"י מחיצה הוא כשגם מאפיל בטליתו, ומתירה המחיצה האיסור משום הנר, והאפלה בטלית מתירה האיסור משום האור.

ואפשר לומר שהרמב"ם שכתב הטעם לאיסור לשמש ביום משום עזות פנים ולא כתב הטעמים שבגמרא, הוא משום שבסתימות דבריו נכלל גם בית אפל שאיסורו רק משום עזות פנים ולא מעיקר הדין.

134. השו"ע [אורח חיים רמ, יא] כתב "אסור לשמש לאור הנר אף על פי שמאפיל בטליתו, וכן אסור לשמש ביום אלא אם כן הוא בית

מטותיהם במילא פרהבא, בכותנה, ונוהגין
טומאה וטהרה בשלגים וכדמפרשין לקמן].

קתני מיהא — משמשין⁽¹³⁵⁾ מטותיהן
ביום!?

ומתוצת: אימא: בודקין מיטותיהן ביום.

הכי נמי מסתברא שהכונה היא שהיו בודקין
מיטותיהן ביום. דאי סלקא דעתך משמשין
ביום, קשה: וכי מזכירין אותן לשבח על
כך!?

ודוחה הגמרא: אין הכי נמי שמזכירין לשבח
על ששמשו ביום ולא בלילה. לפי שעשו
זאת לצורך נשותיהם — דאגב דאיכא
בלילה אונם שינה, שהם עייפים, מנניא
באפיה [עיין רש"י].

ומה שהיו בודקין מטותיהן במילא פרהבא
— מסייע ליה לשמואל.

דאמר שמואל: אין בודקין את המטה אלא

בפקולין, או בצמר נקי ורך.

אמר רב: היינו דכי הואי התם, בארץ
ישראל, בערבי שבתות [שהוא זמן עונה של
תלמידי חכמים], הוּו אמרי: מאן בעי "פקולי
בנהמא"! [נהמא הוא לחם, והוא כינוי⁽¹³⁶⁾
לתשמיש], ולא ידענא מאי קאמרי.

אמר רבא: הני שחקי דכיתנא בגדים בלויים
של פשתן — מעלי לבדיקה.

ופרכינן: איני, והא תנא דבי מנשה: אין
בודקין את המטה לא בעד אדום, ולא בעד
שחור, ולא בפשתן [כיון שאינו לבן, ואין
הדם ניכר אלא בעד לבן], אלא בפקולין או
בצמר נקי ורך!

ומשנינן: לא קשיא.

הא ששנינו בדבריו של תנא דבי מנשה שאין
בודקין בפשתן, הוא בכיתנא, בפשתן עצמו
שאין בודקין.

מותר לכתחילה, ואם כן יכלה הגמרא להעמיד
שבית מונבו שימשו בבית אפל. וצ"ע.

136. במשנה לעיל [יא, א יד, א] מצינו שיש
חיוב לבדוק קודם תשמיש ולאחריו, ולצורך
בדיקה זו הכריזו מיהו הצריך עדים לתשמיש.
ויש לעיין שבגמרא [יב, א] נאמר שרק העוסקות
בטהרות מחויבות בבדיקה זו, ומדוע הכריזו
לכולם לקחת עדים. ותירץ הריטב"א שבגמרא
בב"ק [פב, א] נאמר שרוב בני ארץ ישראל היו
עוסקים בטהרות. ובפירושו זה מבואר מדוע רק
בארץ ישראל נהגה הכרזה זו ולא בבבל, שבכבל
שלא היו מצויים טהרות היו פטורים מבדיקה
קודם תשמיש.

135. יש לעיין אולי בית מונבו שימשו ביום
בבית אפל וכדברי רבא לעיל שהתיר ביום בבית
שכזה. ובערוך לנר הקשה כן בקושית הגמרא
הקודמת שהקשתה מהמשנה ש"תשמש לאור
הנר", שנפרש שכוונת המשנה היא ע"י האפלת
טלית. ותירץ על פי ההגהות מיימוני [יו"ט, ד,
ד] שכתב שרק ביום מתירה האפלה ולא בנר.
אולם אין בדבריו תירוץ על הקושיה מבית מונבו
ששימשו ביום. ואפשר לתרץ שהרמב"ם
[איסור"ב כא, י] כתב שרק במקום צורך גדול
התיר רבא ע"י האפלה, ואם כן בית מונבו שנהגו
כן שלא לצורך א"א לומר שהסתמכו על התרו
של רבא. ועדיין יל"ע למגן אברהם [אורח חיים
רמ, כו] שפירש שרק בהאפלה בטלית כתב
הרמב"ם שמותר רק במקום צורך, אבל בית אפל

מקוה [עיינן ברש"י כיצד היא הזריעה המטהרת] — נטהר כולו.

ושואלת הגמרא: הא גופא קשיא. אמרת נטמא מקצתו — לא נטמא כולו. וחדר תני "נטהר מקצתו — נטהר כולו" — למימרא דנטמא כולו, וקשה: כיצד נטמא כולו?

אמר אביי: כגון שהעבירו לשלג על אויר תנור העשוי מחרס. דהתורה העידה על כלי חרס שהוא מטמא מאוירו את כל האוכלים ז'–ב והמשקים שבתוכו, אפילו את האוכלים והמשקים שאיננו נוגע בהם, וכמו אם היה הכלי חרס מלא זרעוני חרדל, שכל אחד מהם הוא אוכל בפני עצמו, ולא נגע הכלי בכל החרדל ובכל זאת נטמא כל החרדל בהיותו בתוך הכלי.

מתניתין:

משל משלו חכמים באשה ביחס למבנה הפנימי שלה, שהוא דומה לבית, שיש בו:

הא שאמר רבא שבודקין הוא — במאני דכיתנא. בבגדי פשתן שבהם ניכר הדם יותר.

ואיבעית אימא: הא והא במאני דכיתנא. הא — בחדתי, הא — בשחקי שבהם (137) ניכר הדם יותר.

שנינו בברייתא שהיו נוהגין טומאה וטהרה בשלגין.

תנן התם: שלג אינו לא אוכל ולא משקה.

חישב עליו לאכילה — אינו מטמא טומאת אוכלין.

אבל אם חישב עליו למשקה — מטמא טומאת משקין.

נטמא מקצתו — לא נטמא כולו, שכל יחידה בשלג נחשבת כיחידה לעצמה.

נטהר (138) מקצתו על ידי "זריעתו" במי

שטעם האיסור הוא משום שחייב העד להיות רך וכמבואר בסוגיתנו, והביא שכן היא גם דעת הרשב"א שבגד קשה אין ראוי לבדוק בו משום שיכול לפצוע האשה מחמת קושותו.

138. הר"ש [טהרות פרק ג משנה ב] הקשה אם כל פתית מהשלג הוא יחידה בפני"ע לקבלת טומאה, כיצד מועילה השקת מקצתו לכולו והרי אינם שייכים זה לזה. ותירץ הר"ש שטהרת השלג היא בכך ששלג שהושק למקווה כשר לטבילה, ואחר שהוכשר הפתית הראשון ונהיה כמקווה עצמו השני שנוגע בו כנוגע במקווה עצמו, וכך כולם כשנוגעים זה בזה נטהרו. אבל לדין קבלת טומאה אין נגיעה זה בזה גורמת

137. רש"י [ד"ה "ולא"] פירש שמעלת השחקים לבדיקה היא בכך שהם לבנים יותר. התוספות בשבועות [ו, ב ד"ה "גלימא"] הוכיחו מהסוגיא שם להפך שהחדשים לבנים יותר מהשחקים, ולכן פירשו שמעלת שחקים לבדיקה היא בכך שהם רכים יותר. ובישוב דעת רש"י שהשחקים לבנים יותר כתבו התוספות [ד"ה "והא"], שהגמרא בשבועות היא בגלימא שאין הדרך לכבסה ולכן החדשים לבנים יותר, וסוגיתנו היא בחלוק המתכבס תדיר והישן יותר לבן יותר. ובספרים אחרים גרסו ברש"י "לבנים ורכים יותר".

הרמ"א [קצ, לג] כתב שאסור לבדוק בכד קשה, וביאר בסדרי טהרה [קצו, כב] ביאר